

53112321: สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ไหว้พระ 9 วัด / การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม / การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ / การกลายเป็นสินค้า

จริมา อุปรานุเคราะห์: "ไหว้พระ 9 วัด": การท่องเที่ยวและผลกระทบต่อทรัพยากรวัฒนธรรม.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ. ดร. มณีวรรณ ผิวนิยม. 193 หน้า.

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ไหว้พระ 9 วัด: การท่องเที่ยวและผลกระทบต่อทรัพยากรวัฒนธรรม" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการการท่องเที่ยว "ไหว้พระ 9 วัด" ในกรุงเทพฯ โดยเน้นศึกษาเส้นทางไหว้พระขอพร 9 พระอารามหลวงเพื่อศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติของนักท่องเที่ยว ตลอดจนผลกระทบต่อทรัพยากรวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

ผลการศึกษาพบว่า การไหว้พระ 9 วัดเริ่มเกิดขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 โดยศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว กรุงเทพฯ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ประสงค์จะกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการจัดการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณในรูปแบบการไหว้พระและทำบุญ จนต่อมากลายเป็นสินค้าท่องเที่ยวที่มีคนนิยมมากขึ้น "ไหว้พระ 9 วัด" เริ่มจัดครั้งแรกในพื้นที่กรุงเทพฯ แล้วค่อยกระจายความนิยมออกสู่หลายพื้นที่ทั่วประเทศ การไหว้พระ 9 วัดเส้นทางที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในกรุงเทพฯ คือ เส้นทางไหว้พระขอพร 9 พระอารามหลวง ซึ่งเริ่มจัดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา นอกจากนี้ยังพบว่า การไหว้พระ 9 วัดมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้มากขึ้น คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประเภทสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมต่าง ๆ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ประเภทความเชื่อเรื่องเลข 9 ที่พ้องกับคำว่าก้าวหน้า ความหมายมงคลจากคติในการสักการะที่สอดคล้องกับชื่อวัดและพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งเกิดผลดีในการทำนุบำรุงทรัพยากรทางวัฒนธรรม การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพื่อดึงดูดให้พุทธศาสนิกชนเข้าวัดมากขึ้นและการกระตุ้นเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามในช่วงเทศกาลที่มีประชาชนมาไหว้พระขอพรอย่างหนาแน่นมักก่อให้เกิดผลทางลบเช่น ทรัพยากรที่จับต้องได้เสียหาย สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ปัญหาอาชญากรรม ความขัดแย้งระหว่างวัดกับชุมชนเรื่องผลประโยชน์ในการใช้พื้นที่ และปัญหาการกระจายรายได้ระหว่างพระอารามหลวงในเส้นทางกับวัดอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง ดังนั้นควรมีแนวทางการจัดการร่วมกันในลักษณะบูรณาการ ระหว่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและกองการท่องเที่ยว กรุงเทพฯ ในฐานะผู้วางนโยบายและจัดการท่องเที่ยวรูปแบบไหว้พระ 9 วัด องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ ในฐานะผู้ให้บริการนำเที่ยวในเส้นทาง และวัดในฐานะผู้ดูแลทรัพยากรและรองรับนักท่องเที่ยว การประสานงานการจัดการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยลดผลกระทบที่เกิดขึ้น และส่งเสริมให้การไหว้พระ 9 วัดเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างประโยชน์แก่วัด ทรัพยากรวัฒนธรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรม และเศรษฐกิจของประเทศได้

สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ .....

53112321: MAJOR: CULTURAL RESOURCE MANAGEMENT

KEY WORD: NINE TEMPLES MERIT TOUR / CULTURAL TOURISM / SPIRITUAL TOURISM /
COMMODIFICATION

JARIMA UPRANUKROW: "NINE TEMPLES MERIT TOUR": TOURISM AND ITS
IMPACTS ON CULTURAL RESOURCES. THESIS ADVISOR: ASST. PROF. MANEEWAN PEWNIM,
Ph.D. 193 pp.

The objectives of this research on “Nine Temples Merit Tour: Tourism and Its Impacts on Cultural Resources” were to study the development of “Nine Temples Merit Tour” in Bangkok, especially the route of “Nine Royal Temples Merit Tour”, to examine the behavior and attitudes of sample tourists, and to identify its impacts on related cultural resources. The research employed both qualitative and quantitative approaches.

The making merit spiritual tourism had been launched by Bangkok Tourism Division and the Tourism Authority of Thailand in 2000 in order to stimulate the economy. The most popular route in Bangkok, the “Nine Royal Temples Merit Tour”, was started in 2005. Its subsequently immense popularity led to its spread to other provinces across the country. The research findings indicated that the tour utilized both tangible and intangible cultures. For tangible culture, sacred architecture and religious arts were used to attract tourists. For intangible culture, the tour made use of the auspicious meanings of the Thai number “nine” and the name of the temples as well as religious rituals. The merit tour had positive impacts on both cultural aspects; including improvement on cultural resources maintenance, temple’s facilities and the economy. However, overcrowded tourists during festive seasons caused negative impacts in the forms of damages to tangible culture, insufficient facilities, increasing crime, conflicts of interests between temple administrators and vendors in the surrounding communities and unequal income distribution between the nine royal temples and other temples. A more integrated cultural resources management is recommended through closer collaboration between Bangkok Tourism Division and the Tourism Authority of Thailand who launched the tour, the Bangkok Mass Transit Authority who is the tourism transportation service provider and the temples on the tour route. More effective and integrated management of the “Nine Temples Merit Tour” tour will decrease negative impacts while increase benefits to the temples, their cultural resources, tourists and the economy.

Program of Cultural Resource Management   Graduate School, Silpakorn University

Student's signature .....

Academic Year 2014

Thesis Advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง"ไหว้พระ 9 วัด": การท่องเที่ยวและผลกระทบต่อทรัพยากรวัฒนธรรมสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จจากความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่าน ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์ ครูผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะการเก็บข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การทำวิจัย และยังสละเวลาเป็นประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และให้ข้อวิจารณ์เพื่อปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ชนัญ วงษ์วิภาค ที่กรุณาเป็นกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งให้เห็นข้อบกพร่อง และเสนอข้อคิดเห็นอันมีค่า ตลอดจนปรับแก้งานให้งานมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มณีวรรณ ผิวนิม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เปิดโลกทัศน์การศึกษาเรื่องแนวคิดและทฤษฎีทางวัฒนธรรม ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบคุณคุณระพีพัฒน์ เกษโกศลที่เอื้อเฟื้อข้อมูลการทำวิจัยและประสานงานไปยังแหล่งข้อมูลอื่น ทำให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากขึ้น ขอขอบคุณอรุณ สารเสวกและคุณสวัสดิ์ โปธิ์ประเสริฐ เจ้าหน้าที่องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพที่อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล และขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ทุกท่าน

วิทยานิพนธ์นี้จะไม่สำเร็จหากขาดกำลังใจอันยิ่งใหญ่จากครอบครัว แม่เรณู พ่อจรัญ และพี่ชาย รัชฎา อุปรานูเคราะห์ รวมถึงญาติทุกคนที่คอยสนับสนุน อดทนรอเสมอมา ขอขอบคุณจรรยาพรณ สุวรรณรัตน์ ผู้ให้คำปรึกษาทุกครั้งที่มีปัญหา ขอขอบคุณภูมิ ชูสุขที่คอยช่วยเหลือตามกำลังความสามารถและเพื่อน ๆ พี่ ๆ CRM โดยเฉพาะชาว CRM 3 ทุกท่านที่เป็นกำลังใจและให้คำปรึกษาจนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ผู้ศึกษาได้รับเงินทุนการศึกษาจากโครงการพัฒนากำลังคนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับปริญญาโท – เอก จากคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

อนึ่ง วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้จากความร่วมมือของหลายภาคส่วน แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว